

Naalakkersuisut siulittaasuata Hans Enoksen-ip ammaanersiornermi oqalugiaataa
(Naalakkersuisut siulittaasuut)

Ataqqinartut Inatsisartunut ilaasortat.

Inatsisartut 2004-mi ukiakkut atatsimiinnerannut tikilluaritsi. Ataatsimiinnermi matumani aalajangigassagut Nunatta siunissaanut angisuumik sunniuteqartussaapput. Ataatsimiinnissarput angusaqarfiulluarummartoq neriuutigaara.

Ukioq manna Namminersornerulluni oqartussaanerup eqqunneqarneraniit ukiut 25-inngorlugit nalliuttorsioqatigiippugut nuannersumik, inuiaqatigiinni meeqqat inuusuttut utoqqaallu ataatsimoorluta peqataaffigisatsinnik tamannalu qujassutigerusupparput, ilissilu pissutaallusi nalliuttorsioqatigiinnerup iluatsilluartumik aqqissuunneqarnerani nunatsinni minnerunngitsumillu aamma nunatta avataani malugilluarneqarmat. Tamanna nunatsinnut kusanartumik sunniuteqarluartoq annertuumik innuttaasunut qujassutigaarput.

Inuiaqatigiit siunissamut isumalluarlutik anguniagaqarfiusumillu ingerlaqataarusulernerat malunniukkiartuinnartoq pissutissaqarpugut nuannaarutigissallugu, ulluinnarni ajornartorsiutinik annertuunik nalaataqartaraluarluta innuttaasut siunissamut sunniuteqarusullutik inuiaqatigiinni peqataanerulernerat atorluartariaqarparput, inuiaqatigiimmi nukittuut pilersinneqassappata innuttaasut sunniuteqarusunnerat atorluartariaqarpoq.

Innuttaasut namminneq kajumissutsiminnik peqatigiiffinni allanilu inuiaqatigiit iluanni suleqataanerat tulluusimaarutigisarput aamma qujassutigaarput. Minnerunngitsumik utoqqartatta maligassiuilluarnerisa sunniuteqarlualeriarpornerat tulluusimaarutigaarput tamattalu akuuffigisariaqarparput kusanartumik maligassiorneqarnitta aamma meerartatsinnut inuusuttatsinnullu kingornutsinneqarnissaa. Utoqqartatsinnilli kingornussagut qutsatigiinnassanngilagut tamattami peqataasariaqarput

qujaniarnitta aamma utoqqartatsinnut ataqqinninnerunermik nassataqarne-
rulernissaanut.

Asasakka inuiaqatikka Kalaallit Nunaat asasarput pitsaasumik ineriartortinne-
qassappat uagutsinnut piumaffiginerusariaqalerpugut! Allat utaqquinnaarlugit
peqatigiilluta aaqqissuussisa nuna asasarput kinguaatsinnut pitsaasumik inuuffi-
gineqarsinnaangorlugu. Aaqqissuussisa allat kukkuneru kisiisa isigiunnaarlugit
ataasiakkaarlutali immitsinnut aallaavigaluta.

Taama immitsinnut ataasiakkaarluta kajumissaarutta artukkernaviangilagut. Aat-
saat artukkissaagut piffissap kingulliup ilami ukiut kingulliit ingerlanerini malunnar-
tumik sussareqatigiikkunnaariartornerput attatiinnassagutsigu. Utoqqaagutta,
inersimasuugutta inuusuttuugutta meeraaguttaluunniit, immitsinnut kajumissaar-
tariaqarpugut ataqqeqatigiinnerulluta ingerlaqatigiilernissatsinnut. Taamaaligutta
aatsaat angerlarsimaffik toqqissisimanartoq nassaarissavarput. Puigussanngilarput,
ataqqeqqugutta inoqatinut ataqqinnittumik kiinnertarnissaq ilikkartariaqaratsigu.
Puigornatigutaaq nuanniigisatsinnik inoqatitsinnut tunioraassannginnatta.
Ingunneqarneq, akerartorneqarneq isiginerlunneqarnerlu nuannarinngikkutsigu
taava sooq nuanniigisagut inoqatitsinnut tunissutigissavagut. Akisussaaqataasutut
misigisimalerta peqataalerlutalu, siunissarpummi politikerit kisimiillutik
ilusilersussanngilaat.

Oqartarpugut meerartagut inuusuttagullu nunatta siunissarigaat. Taava sooq
siunissatut taagukkagut pissusiluutitsinnik kingornussitittuassavagut. Tamatta atagu
ikioqatigiitta meerartatta inuusuttattalu uatsinnit pissuserinnerulernissaat
anguniartigu. Peqatigiilluta takutitsigit aamma allatut nuannernerusumik
inuusoqarsinnaasoq.

Ukiut tulleriit Naalakkersuisut nunatsinni pissutsinik aallaaveqarlutik tunngave-
qarlutillu suliniarnerat ingerlalluarpoq. Suliassat pissaganartut tullit nassataanik
qaammagini kingullerni Naalakkersuisut sineriassuatsinni isorartoqisumi sumiiffip-
passuit angallavigaagut. Manna iluatsillugu inoqarfippassuarni tikitatsinni
kissalaartumik ataqqinnittumillu tikilluaqqusaasarnerput qutsatigerusupparput.
Qanilaassuseq misigisarput kusanartoq uagutsinnut naalakkersuineramik
suliaqartunut nukissamik piumassusermillu mikinngitsumik tunisivoq.

Ataatsimut isigalugu siunniussatsinni unamminartut annersaat tassaavoq Kalaallit Nunatta imminut napatissinnaanerulernissaata aqutissiorneqarnissaa, taanna aqutigalugu namminersorneq patajaatumik toqqammavigissavarput ungasinnerusorlu isigalugu namminersulivinnissaq pilersittussaallugu.

Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliap innersuussutai Inatsisartullu tapersii-
nnerat suliap ingerlarnganut toqqammaviulluinnassapput.

Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliaq pingasunik anguniagassanik
pilersaarusionsiorpoq pingaaruteqarluinnartunik ukuusunik:

- Inuutissarsiutit imminut nukittorsartut ineriartortinneqassapput
- Kikkut tamarmik inuiaqatigiit aningaasarsiornerannut peqataassapput
- Pisorta qarfiit allanngortiterneqassapput aningaasartuutaasartut inuiaqatigiit
aningaasatigut nammassinnaasaannut naapertuuttunngorlugit

Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliap innersuussutai tunaartaralugit Inatsisartut
Naalakkersuisut suliakkersimavaat aningaasarsiornikkut tulleriissaakkamik angunia-
gassanik pilersaarusionoqullugit aammattaaq inuutissarsiutitigut ineriartortitsinissa-
mut iliuusissatut pilersaarusionissatut pisorta qarfiillu nutaamik ilusilersorneqassasut
annikillisarneqassasullu kiisalu inuiaqatigiit ilinniartitaanikkut killiffiat malunnartumik
nukittorsaavigineqassasoq.

Pissusissamisoorpoq maani ammaanersiornermi Nalaakkersuisooqatigiit sinnerlugit
oqalugiaatima anguniakkat tamakku aallaavigissappagit.

Inuiaqatigiit imminnut napatissinnaasut pilersissagutsigit maannakkut atukkavut
aamma allanngortiterneqartariaqarput. Allanguinerit tamanit iluarineqarnissaat ili-
magissallugu pissutissaqanngilagut. siunertaavorli tamanit pitsaernerpaap anguniar-
nissaata sulissutigineqarsinissaa.

Nalaakkersuisooqatigiit nunamik ingerlatsisussatut qinigaapput. Innuttaasut
kissaataat isorisaallu suussanersut taamaammat naalaarpagut. Tassungali atatillugu
aamma puiorneqartariaqanngilaq politikikkut ingerlatsineq aalajangiinermik
ungasinnerusoq isigalugu inuiaqatigiit iluaqutissaattut anguniaqarneq ippigine-
qarsinnaasunik imaqartuartassammat.

Assigiimmik akeqartitsinernerup atorunnaarsinneqarnissaa aningaasanullu inatsisissaq pillugit oqallisissaagut. Inatsisartut taakku pillugit eqqartuilerpata 2005-mi aningaasatigut inatsisissami killilimmik amigartooruteqarnissamik Naalakkersuisut soq siunnersuusiorsimanersut nassuiaateqarfigissavarput.

Piffissaq aningaasaqarnikkut aqqissusseqqiffissaq aqqusaarparput isertitassallu amerlinissaat ilimanaateqanngikallarpoq. Qallunaat naalagaaffianit aningaasaliissutaasartut aalaakaasuupput akileraarutigullu isertittakkagut qaffakkiartorunnaarput raajat akiluttoraluttuinnarnerat pissutigalugu. 90-ikkut naajartorneranni aningaasaqarnikkut isertitat qaffasinnerusimapput taamanilu ileqqaarsinnaasimavugut. Maannakkut ileqqaakkagut iluaqutigilerpagut, tassami aningaasat ileqqaarsinnaasagut iluaqutigalugit aningaasarsiornikkut ineriartortitsuarsinnaavugut.

Ilinniartitaaneq

Inuiaqatigiit imminnut napatittut pilersinniassagutsigit ilinniartitaanerup qaffassarneqarnissaa suliame qitiusut pingaaruteqarluinnartut ilagaat. Inuiaqatigiimmi innuttaasut ilinniarluarsimasut siunissami pinngitsoorsinnaanngilagut.

Naalakkersuisut ilinniartitaanermik pingaartitsinerat 2005-imi aningaasanut inatsisartut siunnersuummi ersarilluarpoq. Tassanimi immikkoortuni kisiartatut ilinniartitaaneq aningaasatigut annertusaaffiginepoq ukiunut siuliinut naleqqiullugu 2005-imi 25 mio. kr.-nik amerlanerusunik aningaasaliisoqarmat. Aningaasaliissutit taakku ukiuni aggersuni 100 millionilikkaanik suli amerlanerulersussaapput. Naalakkersuisut politikkikkut pingaarnersuiisariaqarmata inuutissarsiutitigut ineriartortitsinermut aammalu attaveqaateqarnermit ingerlatsinermut tapiissutaasartut ilanngarneqarput ilinniartitaanerup qaffassarneqarnissaa akissaqartikkumallugu.

Naalakkersuisut siunniuppaat inuusuttut pingasuugaangata marluk ilinniakkaminnik naammassisaqartalissasut. Taamatut anguniagaqarnerup piunasaqaatai meeqqat atuarfiannut attuumassuteqarluinnartuupput ukiullu kingulliit arlaqalersut meeqqat atuarfiisa ineriartortinnissaat nukittorsarneqarnissaallu anguniarlugu nukippassuit atoreersimalerpagut. Atuartuutimik ilinniaqqinnissamut aqqutissaat piareersartussaavaat. Akisussaaffilli taamaallaat meeqqat atuarfianingilaq. Kikkulluunniit ulluinnarni meeqqanut attuumassuteqartut tamarmik akisussaaqataapput. Angajoqqaat, aanakkut aatakkut, meeqperiviit, meeqqat atuarfii ilinniarfiillu tamarmik suliassaqarput meerartatta ilinniagaqarnissaat anguneqaqqullugu.

Puigorneqassanngilarlu inuutissarsiutitigut aallutaqartut, Namminersornerullutik Oqartussat, kommuunit tusagassiutillu suliamut aamma akisussaaqataammata.

Inuusuttut amerlavallaat atuarnerminnik unitsitsiinnartarnerat sumik pissuteqarnersoq paasiniallugu misissuivugut. Annerusumillu pissutaasut makku paasivagut; toqqissisimanninneq, ujariatsineq oqaatsitigullu ajornartorsiutit. Paasisagut iliuseqarfigisariaqarpagut.

Erseqqissarlalalu toqqissisimasumik peroriartornissaq inuttut pisinnaatitaaffiuvoq pingaarutilik – taannalumi aamma aqqutigalugu matematikkimik, oqaatsinik ilinniagassanillu allanik ilinniarnissamut siunissatinnut pingaaruteqaqisunut attuumassuteqarluinnarpoq.

Ilisimatusarneq

Ilisimatusarneq eqqarsaatigalugu qanittumi National Science Foundation peqatigalugu isumaqatigiissut atsiorneqartoq Naalakkersuisuniit piviusunngortinniarlugu sulisutigineqarpoq. Isumaqatigiissut taanna immersugassanngorlugu isumaqatigiissutaavoq tassanilu pingaaruteqarpoq Nunatsinni ilisimatusarnermik aallutaqartut amerikkarmiut qallunaallu ilisimatusarnermik sammisaqartut suleqatigalugit suliniutissanik isumaqatigiissutip imassannik ilusilersuissappata.

Aammattaaq Naalakkersuisut European Polar Consortium-imik (Europami Issittoq pillugu suleqatigiinnik) pilersitsiniarneq malittaraat. Tassunga atatillugu Naalakkersuisut immikkut nalunaarutigisimavaat Issittumi ilinniartitsinissaq pillugu siunertanik pilersitsinissaq aammalu ilinniartut utoqqaanerusut ilisimatuutullu misissuisut inuusuttut ajornannginnerusumik angalasarnissaat peqataaffigissallugu soqutigimmassuk. Nunarput qiviassagaanni ilisimatusarneq pillugu politikkip nutaap nassuiaasiornissaata suliarineqarnera suli aallunneqarpoq. Immikkoortuata siulliup takutereerpaa Nunatsinni ilisimatusarneq annertunerujartuinnartumik Nunatsinni ilisimatusarnermik aallutaqartunit ingerlanneqalersimasoq. Immikkortuata aappa Namminersornerullutik Oqartussat pisortaqaarfiisa Nunatsinnilu ilisimatusarnermik aallutaqaarfiit isumasioqatigiillutik peqataaffigisaannik ingerlanneqarpoq.

Sulisoqarneq ingerlalluartoq

Naalakkersuisut anguniarpaat inuiaqatigiit kalaallit siunissami nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliarturninnartut akornanni piumasaqaatit, sullerissuseq,

pisariillisaaneq aammalu ilinniarluarsimassuseq eqqarsatigalugit unammillersinnaa-
lerlutik nallersuutilersinnaanissaat.

Tamanna anguneqassappat inersimasut suliffeqartut amerlassusii annertusarniarlu-
git suliniutit arlallit amerlisarneqartariaqarput: Taaneqareersutullu – inuusuttut
amerlanerit ilinniarnermik aallartitsisartussat – naammassinnittartussallu – amer-
lineqartariaqarput. Ilinniartinni toqqammaviusumik ilinniartifiusartuni ilinniartinnilu
inaarsaaviusuni qaffasinnerusumillu ingerlaqqiffiusuni pitsaasuseq qulakkeerne-
qartariaqarpoq inuutissarsiutitigullu pisariaqartitatsinnut nalimmassarneqartaria-
qarluni. Tassungalu atatillugu aamma suliffissaaleqisut innuttaasullu suliffissa-
qartuarnissaat qulakkeerniarlugu aaqqissuussisariaqarpugut.

Aammaarlugu erseqqissassavara tamatta minitaqarata akisussaaffigatsigu.
Innuttaasup nammineq inuunerminut akisussaanera pingaaruteqarpoq suliffeqarfiillu
sulisuminnik ilinniartitsinissaminnut akisussaaffitsik eqqumaffigisariaqarpaat.
Pisortanit suliassaraarput tamakku sinaakkutissaat suliarissallugit suliffeqarfiit
innuttaasullu peqatigalugit.

Tamanna pillugu Naalakkersuisut inuutissarsiutit ilinniartitaanerlu pillugit suliniutini
suliffeqarfiutillit kommuunilu suleqatigalugit aallunneqartalernissaat anguniarlugu
Namminersornerullutik Oqartussani allaffeqarfiit ataqatigiissaarisussangussapput.
2005-imi ukiortaamiit kommuunini arlalinni inuutissarsiutit pillugit siunnersui-
sarfissanik pilersitsisoqassaaq. Taamaalilluni inuusuttut imminnut tulluunnerusunik
ilinniagaqarnissamut toqqaasalernissaat qulakkeertussaavaa. Aammattaaq
innuttaasut ilinniarnissamut periarfissaqannginnertik pillugu suliffeqanngitsut
pikkorissarnissaat Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat.

Naalakkersuisullu nuannaarutigeqisatsinnik maluginiarsimavarput tarnikkut timik-
kullu suliffeqarfimmi avatangiisit pillugit pissutsit eqqumaffiginiarneqarnerulersima-
sut. Naalakkersuisuni neriuppugut suliffeqarfitta kajuminnarnerulernissaannik ta-
makku malitseqarumaartut. Toqqissisimallutami suliarorsinnaasariaqarpugut.

Inuutissarsiutitigut ineriartortoqanngippat atugarissaarnikkut ineriartorto- qarsinnaanngilaq

Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliap isumaliutissiisutaa ataatsimoorullugulu
nalunaarusiaa aallaavigalugit Naalakkersuisut ilinniartitaaneq inuutissarsiutitigullu

ineriartortitsinissaq pillugu suliassanik aallarniipput. Inuutissarsiutitigut ineriartorneq pimoorussisumik anguniagaqartoq pilersittariaqarparput aningaasat tassunga atukkagut suli annerusumik kinguneqarsinnaaqullugit suliniutillu nutaat tapersersorneqarsinnaaqullugit.

Namminersornerullutik Oqartussat inuutissarsiutitigullu ineriartortitsiniarlutik siuarsaaniaqatigiiffiit peqatigalugit internetsimi nittartakkamik pilersitsiniarput, tassani suliffinnik pilersitsiniartut pilersitsiniarnerminni ajornartorsiutigisartagaasa qaanger-nissaannut paasissutissanik aallerfigisinnaasaannik. Immikkuualuttortai maani taagussanngilakka, tassami Namminersornerullutik Oqartussat inuutissarsiutitigut siuarsaaniarnermi suliniutit pillugit paasissutissanik naqitanngorlugit saqqumme-
rumaartuni pissarsiarineqarsinnaassammata.

Inuutissarsiutitigut siuarsaaneq iluani uumassusillit tunisassiarineqarnissaat eqqarsaatigalugu nassaat nutaat Nunatta pinngortitaata asseqanngitsup iluani nassaa-
rineqarumaartussat iluaqutigineqarsinnaaneri pillugit Naalackersuisut suliffeqarfiliu-
lersaarput SULISA A/S peqatigalugu. Suleqatigiinneq taanna aqqutigalugu Nunat-
sinni uumassusillit assigiinngiiaartuusut tunisassiarineqartalernissaannut periarfis-
siiginnarata aamma ilisimasat nutaat Nunatsinni aalaakkaasumik pigilerneqarlutillu
avataaniit eqqussorneqartalissapput.

Tassa tamakku assersuutissaalluarput inuutissarsiutitigut siuarsaaneq aallartisarne-
qassappat, ilisimasanik naapertuuttunik pigisaqalernissaq anguniarlugu aningaasalii-
soqartariaqarpoq suliniutillu nutaat ilimanaateqarluartut ineriartortitsiniaraanni
atortussanik pissarsiortoqartariaqarpoq. Taakkulu tamarmik inuutissarsiutitigut
siuarsaanissami nutaami pisariaqartippagut.

Naalackersuisuni takornariaqarneq pillugu pitsaasumik ineriartortoqarnera nuan-
naarluta malinnaaffigaarput. Ineriartorneq tamanna ingerlaannartariaqarpoq periar-
fissallu nutaat atorluarneqartariaqarput. Taamaammat Naalackersuisut Nunatsinni
Tunup avannaani nunami allanngutsaalisami takornariaqartalernissaa periarfissin-
niarlugu suliniuteqarput. Tamanna Ittoqqortoormiuni suliffissanik aningaasarsior-
fissanillu nutaanik periarfissiissaaq. Ilulissani takornariaqarnerup ineriartorteq-
qinnissaa aamma tulluarpoq, Kangiata Sermiata UNESCO'p nunarsuarmioqatigiit
kingornussassiaattut allattorsimaffiannut ilanngunneqarnera aallaavigalugu.
Aammami nunatsinni tamani suliniutit allat tutsuiginartumik aallartisarnerat
isumalluarfigissallugit pissutissaqarpugut.

Nerisassat nunaateqarnerlu

Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani nerisassiat pillugit politikkeqarnissaq pillugu nalunaarusiamik Naalackersuisut saqqummiisussaapput. Inuiaqatigiit imminnut napatissinnaasut pilersinneqassappata nioqqutissiat pitsaasut peqqinnartullu tunisassiarinissaat atorluartariaqarpagut.

Pingaaruteqarportaaq nerisassat peqqinnartut timersornerlu pillugit paasissutissat siammarterneqarnissaat. Eqqaaneqareersutut pitsaasumik ilinniarniaraanni ilinniagaqarsimanerlu anguneqassappat ilaqutariinni toqqissisimasuunissaq piumasaqaataasunut ilaavoq. Taamatutaaq peqqinnartunik nerisaqarnissaq taamatulli pingaaruteqartigaaq. Tamanna pillugu Inatsisartuni oqallisigisariaqakatta ilaat tassaavoq meeqqat atuarfiini atuartut tamarmik peqqinnartunik nerisaqar-tarnissaat isumannaarniassallugu. Aammalu pingaaruteqarpoq kalaalimerngit Qallunaat Nunaannut EU-mullu tunisassiarineqartalernissat pillugu suliniuteqar-nissarput.

2004-mi savaatillit atugaat annertuumik pitsanngorsaavigineqarput. Tamannalu nunaateqarnej pillugu nutaamik politikkeqalernissaq pillugu isummernissamut tungavissiamik pineqartut isumasioqatigalugit suliarineqartussamik malitseqassaaq tamannalu tunisassiornermik tunitsivissaqarnermillu pitsaanerusement kinguneqassa-soq neriuutiginarpoq.

Pinngortitaq pisuussutsillu uumassusillit

Naalackersuisuni piffissami aggersumi qulequttat kisiisa tullerriaaginnarlugit aala-jangiisarnissaq pinngitsoorniarlugu, aalisarneq pillugu politikkip imminut ataqati-giissagaanerusup ineriartortinneqarnissaa salliutipparput. Tamanna pillugu Aali-sarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit aalisarneq pillugu ataatsimiititaliamik pilersitsiso-qarnissaanik siunnersuuteqarnerat tapersorsorparput. Taakkua aalisarneq pillugu Naalackersuisut ilusilersukkamik politikkeqarnissaat pillugu siunnersuuteqartartus-saapput. Aalisarneq pillugu ersarissumik politikkeqassagutta ilisimasagut aamma toqqammaveqarluartariaqarput. Taamaamat Naalackersuisut aalisarneq pillugu aningaasaqarnermut aalisarnermut politikkeqarnitta allanngortarnermigut inuiaqatigiit tamatta aningaasaqarnitsinnut qanoq sunniuttarneranik suliaqartar-tussamik pilersitsisimapput.

Nunatta aningaasatigut imminut napatissinnaaneranut aalisarnerup qanoq ilusilersorneqarsimanagera qitiulluinnarpoq. Taamaamat siunissami aalisarnikkut

politikkissap qanoq ilusilersorneqarnissaa toqqammaveqarluarluta aaqqissuuttaria-qarparput, nungusaataanngitsumik pisuussutsitta tamanut annertunerpaamik iluaqutaanissaat qulakkeerniassagutsigit.

Qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu qanga raajat pillugit ilungersuuteqarsimanitsitut killiffeqarpoq. Aalisartut qaleralinniarnissamut allagartalerneqartartut maanna pisa-risassat amerlassusiinut sanilliullugit amerlavallaalersimapput. Nungusaataanngit-sumik aalisarnissaq aningaasarsiornissarlu anguniarlugit aalisartunut ikinnerusunut aalisarnissamut allagartaliisalissagutta, taava aalisarsinnaajunnaartut allanik iserti-taqarfissaannik qulakkeerisariaqarpugut.

Taamatut eqqarsariartaaseq aamma piniartut atugaannut nalilersuinitanni atuuttariaqarpoq. Naalackersuisut anguniagaat naapertorlugu tunisassiat kalaalimineriit aallaaveqartut pitsaanerusumik atorneqartassappata, tunisassianik naammattunik pisaqartoqartarnissaa pisariaqarpoq, tunisassiarineqarnerisa kalaalimineerniarfinnilu tuniarniserisa saniatigut Nunarput tamakkerlugu neriniartarfinni, hotelini allanilu atorluarneqarsinnaanissaat eqqarsaatigalugu.

Qaleralinniarnep siunertaqarnerusumik aaqqissuussivigineqarnissaa, timmissat, qilalukkat, nannut aarrillu piniagaanerisa killilerneqarnissaat, tamakku tamarmik piniarnermik aalisarnermillu inuulluataaruteqarnissatsinnut annikillisaasuupput. Tassunga tunngatillugu saatsinniilerpoq takornariaqarnek. Takornariarpassuit Nunatsinnik misigisaqarusuttut uatsinnut siunissaqarluartitsipput. Inuutissarsiut nutaaq outfitting-imik taaneqartartoq, aalisartut piniartullu takornarianik kif-fartuussinermikkut isertitaqarfigisinnaasaat periarfissaavoq ineriartorteqqittariaqa-garput.

Maannakkut suleqatigiit misissorpaat aalisartutut piniartutullu ilinniarfimmik pilersit-sisoqarsinnaanersoq ilinniarfimmilu tassani periarfissaalluarpoq ilinniarfimmisutigit-sallugu outfitteritullu sullissinerup qanoq aalisarnerup piniarnerullu saniatigut isertitsi-viusinnaanera.

Avatangiiserput – Tamatta akisussaaffipput

Nunarput isorartoorsuuvoq, piniarnerullu isumannaatsumik aallunneqarnera qulak-keerniarlugu nakkutilliisoqarnissaq anguniassagaanni aningaasartuutaangaatsiartus-saavoq. Sineriak tamakkivillugu isumannaatsumik aalisarnermut piniarnermullu nakkutilliisoqarnissaq aningaasat piviusunngortitsisinnaanerlu eqqarsaatigalugit

ajornarpoq. Tamanna pissutigalugu tamatta immitsinnut nakkutilliisutut akisussaaffeqarluta naatsorsuutigisariaqarpugut. Piniarniaraangatta nerisinnaasagut sippornagit pisaqartarniarta. Kiammi iluaqutigissammagu inuussutissat pitsassuit sippulimmik atuunitsigut eqqaannarneqassappata? Inuiattut atugarissaartutut inuulereeraluarluta, siulitta uatsinnut kingornutassiarisimasaat piniakkanik pinngortitamillu eriaginninneq sapanginngisaannartigu!

Pinngortitap eqqiluutsuutinnissaanut akisussaaffik aamma tigusariaqarparput. Issitumi pinngortitaq mianernartuummat eqqakkallu piffissaq sivisooq atorlugu aatsaat piujunnaariartortarmata. Pinngortitamut eqqakkat qimaannarutsigit pinngortitaq tassuuna artukkerneqartarpoq. Aammalumi taamaattoqarpat uatsinnut allanullu pingortitamik sunnerneqarsimanngitsumik isigisassaralumik immitsinnut arsaartarpugut. Taamaattoqassappallu takornariaqarnikkut ineriartortitsinissarput aamma akornusertussaavarput Nunattalu nunarsuatsinni eqqiluinnerpaatut, sunnerneqarsimannginnerpaatut alutornarnerpaajusutullu suaarutiginninnissarput akornusertussaavarput.

Isummersoqatigiinneq paasisitsiniaaneq Tulugaq aqputigalugu aallartissimasoq at-tatiinnartariaqarpoq peqatigiillutalu pisuussutigut uumassusillit pinngortitarlu naju-garput sernigisariaqarpagut.

Uulia aatsitassallu

Ukiuni kingullerni uuliasiorneq gassimillu ujaasineq annertusiartuinnarsimavoq. Ki-taata imartaani uuliamik gassimillu nassaarnissamut periarfissat annertusisimaqaat sajuppillatsitsisarneq aqputigalugu misissukkat nutaat amerlaqisullu pigileratsigit. Maannamut annertuumik pisoqarneranut pissutaavoq ukioq manna Kitaata imar-taani uuliamik misissuinissamut neqeroorusiorsimanerput aammalu uuliasiorlut En-Cana 2002-mi akuersissut pisartik atorlugu sukumiisumik uuliasiorsimammata.

Ukioq manna oktoberip aallaqqaataanut aallartiffeqartumik uuliasiorneq nassaarnissamut neqerooruteqarnissaq sioqqullugu Naalakkersuisut nunat tamalaat akornanni uuliasiorfissuit arlallit pitsaasumik oqaloqatigisarsimavaat, maannalu tamatuma qanoq kinguneqarumaarnissaa pissangalluta utaqqissavarput.

Kuultisiorfik Nalunaq-miit 2004-mi ujaqqat kuultimik imallit siulliit kujataani Napasorsuup Qooruaniit umiarsuarmik assartorneqarput naluneqanngitsutullu aggustip qaammataagaa ukioq manna pisortatigoortumik qaarusuk ammarneqarpoq. Aatsi-

tassarsiornermi tullinguutoq tassaasinnaavoq Atammiup eqqaani Niaqunngunami olivinimik piiaaneq. Naalakkersuisuni aatsitassat taama malunnartigisumik soqutigineqarnerat nuannaarutigaarput. Ullumikkut aatsitassanik misissuinissamut akuersissutit pimoorussat 30-iupput tamannalu siusinnerusumut naleqqiullugu annertunerujussuuvoq.

Aammattaaq Ujarassiorit aqutigalugu innuttaasut aatsitassanik ujaasisinneqartarnerani malunnartumik innuttaasut nassaaminnik nassiussisarnerisa amerlassusii qiviassagaanni malunnarpoq innuttaasut tamatumunnga soqutiginnilluartut. 2003-mi ajugaasup kujataaneersup nassaarisimasaa ima soqutiginarsimatigaaq, allaat aatsitassarsiortut ilaat nassaarfimmi tassani misissueqqinnissaminik akuersissummik qinnuteqarsimalluni.

Erngup sermillu avammut tunisassiarineqartarnissaa ineriartornissamut ilimanaateqarluartut pissanganartullu ilagaat. 2003-mi sermeq imerlu pillugit ataatsimeersuar-toqarpoq. Taanna aallaavigalugu Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi Naalakkersuisut sermeq imerlu pillugit iliuusissatut siunnersuusiaata upernaag Inatsisartut ataatsimiinneranni akuerineqartup ingerlateqqinneqarnissaanut aningaasat atorneqartussat immikkoortinneqarsimapput.

Uulia eqqarsaatigalugu selskabit suulluunniit aatsitassarsiornermi piiaanissamullu akuersissummik tunineqartartut Aatsitassanut Pisortaqarfik Nuna Oil-ilu suleqatigisallugit pisussaaffilerneqartarput, tassanissaaq ilinniartitsineq paasisanillu ingerlateqqiisussaataaneq isumaqatigiisummumt ilaatinneqartarput. Selskabit uuliasortut piiaasussallu aamma nunaqavissunik unammillersinnaanerput naapertorlugu sulisoqarnissamik pisussaaffilerneqartarput.

Taamaamat nuannaarutissaavoq aatsitassarsiornermi suliumasut kikkulluunniit ilinniartitaanissaminnut periarfissinneqartarmata. Naalakkersuisunut pingaartuuvoq aatsitassaattita atorneqarnerisa aningaasarsiornikkut imminut napatissinnaanitsinnut ilapittuutaanissaat, ingammik ilisimasat, aningaasat iliniartitaanerlu eqqarsaatigalugit.

Nukissiorneq imerlu

Nukissiornikkut akit qaffakkiartortut pissutigalugit nukiutinik allanik, piujuartussallu eqqarsaatigalugit, periarfissiorneq ammaaneqarsimavoq. Pinngortitap tamanna ki-

simi iluaqutigissanngilaa Nunattali uuliamik pinngitsoorsinnaanera annikillisassavaa. Aningaasarsiorneq eqqarsaatigalugu erngup nukingata atorneqarnissaa soqutiginartuuvoq. Tasiilami imeq atorlugu nukissiorfik 2005-imi atorneqalissaaq Qorlortorsuarmilu imermik nukissiorfik 2007-imi atulertussatut naatsorsuutigineqarpoq. Naalakkersuisuttaaq erngup nukinganik nukissiorsinnaaneq allatigut misissuiffigaat.

Silaannaq brintip nukissiornikkut atorneqarsinnaanera ilimanaateqarluartorujussuuvoq. Nunatsinni brintip atorneqarsinnaaneranut periarfissat annertunerusumik misissuiffigineqarsinnaapput qanittumi USA-mik aningaasarsiornikkut, teknikki avatangiiserlu pillugit isumaqatigiissut iluaqutigalugit. Aammattaaq Nunat Avannarliit Killiit suleqatiginerisigut ingammik Islandip tassani misilittagai iluaqutaalluarsinnaapput.

Pisorta qarfiit kommuunillu

Namminersornerullutik Oqartussani aaqqissugaanitta pisariillisarneqarnissaa ineriartortinneqarnissaalu immikkut sammisimavarput, aningaasartuutit annerusumik innuttaasunut iluaqutigineqaqqullugit. Tamanna pillugu aaqqissuussinermi ineriartortitsivik, pikkorissaanerit ilinniartitseqqiinerillu aaqqissuussaannermut immikkoortorta qarfimmuut Sukaq-mut, Naalakkersuisut allattoqarfianiittumut, katersorsimavagut. Taamatut nukittorsaanikkut Namminersornerullutik Oqartussani nunaqavissunik sulisoqarnissaaq annertusarneqassaaq.

Naalakkersuisut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaanni kommuunit iluanni aaqqissuusseqqinnissaaq tunngavilersimavarput, pisorta qarfiillu tamarmik pisariinnerusumik ingerlaaseqalernissaaq pillugu Naalakkersuisut KANUKOKA-lu pitsaasumik oqaloqatigiittarput. Decemberi qaammataagaa 2003-mi peqatigiilluta ataatsimiititaliamik Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu akornanni suliassat qanoq pitsaannerusumik agguataarneqarnissaannut misissuisussanik pilersitsivugut.

Aaqqissuussaannermut Ataatsimiititaliap innersuussutini siulliit maanna Naalakkersuisunut tunniussimalerpai. Suliarisassani pingaarnerpaaq tassaavoq suliassanik pitsaannerpaamik aningaasartuutaannginnerusumillu ilusissamik nassaartoqarnissaa. Taamatut periuseqarnissap tamatuma aamma nunaqqatigiit akornanni oqartussaaqartaanerup isumannaatsumik attattuaanneqarnissaa qulakkiissavaa innuttaasullu sumiluunniit najugaqaraluartut pitsaasumik tamanna aqutigalugu sullinneqartassapput. Ataatsimiititaliap aamma innersuussutigaa kommuunit suliareriigaasa iluanni Namminersornerullutik Oqartussat taamaallaat

inatsisiliortassasut nakkutilliisuussassasullu. Suliassat tamakku tamarmik kommuuninut tunniunneqassappata pisariaqarpoq aqutsisoqarfiit anginerusut ilinniarsimassutsikkut isumannaatsumik tunuliaqutaqartut piginnaassutsinillu ineriartortitsinissamut aqqutissiuisuusinnaasut sulisullu taarserarpallaannginnissaannik qulakkeerisussat, pilersinneqaqqaarnissaat. Tassani qitiulluinnartussaavoq pilertortumik attaveqaateqarfiit atorluarnissaat. Ataatsimiititaliap pingaartitarisimavaa sulinerminni kommuunit innutaasullu akuutinneqassasut, tamanna pillugu ataatsimiititaliaq Nunatsinni sumiiffinni assigiinngitsuni ataatsimiittarsimavoq. Inaarutaasumik innersuussutissaat takunissaat qilanaaraagut.

Akilerartarneq eqqarsaatigalugu inatsisit eqaannerusut annikillisaassutaasussat sulialarugit aallartissimavagut. Inatsisartullu ukiaq manna ataatsimiinneranni aningaasarsianit akileraarutit pillugit Inatsisartut inatsisaata allangortinneqarneranik Inatsisartut inatsisaannut siunnersuut sammineqassaaq kommuuninik kommuuneqatiminnik allanik Akilerartarnermulluunniit Pisortaqarfimmik suleqateqartalernissaannik periarfissiisusaaq. Naalakkersuisuniit isumaqarluinnarpugut kommuunit periarfissat tamakku atorluartariaqaraat aqutsinermut nukittorsaataaginnaratik sullerissuermik suliassatigullu pitsanngorsaanermik periarfissiisinnaammata. Nutaamik aaqqissueriaaseq taanna katillugit 15 mio. kr.-inik sipaarutaasinnaavoq suleqatigiinnerup qanoq annertutiginera apeqqutaatillugu.

Ineqarneq attaveqaatillu

Angallannermut aningaasat atukkatta imminnut akilersinnaanerat qulakkeertariaqarparput. Ullumikkut ukioq naallugu sumiluunniit najugaqaraluaaraanni ilaasussallu qanoq amerlatiginersut apeqqutaatinnagit, umiarsuakkut timmisartukkullu angallassineq ingerlanneqartarpoq. Angallannikkut aaqqissuussineq maanna atugarput inuiaqatigiinnut akisuallaqaaq angallannerlu nalimassassavarput ator-torisat pitsaanerusumik ator-neqarsinnaaqqullugit.

Angallanneq eqqarsaatigalugu siumungaaq isigisumik inuiaqatigiit tamarmik iluaqutigisinnaasaannik aalajangersaasariaqarpugut. Aalajangiinissamut kinguartiteraluta utaaqqiinnarutta aningaasaqarnikkut imminut nammassinnaanerusumik ingerlaasis-satta ineriartortinnissaa kinguarsassavarput. Iliuutsigut kisiisa pillugit akisussaatinneqassanngilagut aammali iliuuserinngisagut pillugit akisussaatinneqartussaalluta. Aammattaaq angallannerup eqiteruffissaa sumiissanersoq toqqartariaqarparput.

Taamatut aaqqissuussani pissutsit misissorneqarlutillu ineriartortinneqarnissaasa tulleriissaakkamik ingerlanneqarnissaat pisariaqarpoq. Oqaloqatigiinneq kinguneqarluartitsisusaaq angallannerlu tamaat isigalugu tunaartaqarnissaq inuiaqatigiit pisariaqartipparput.

Ukioq 2001-imili ineqarneq eqqarsaatigalugu pisariaqartitsivissunut taamaallaat tapiissuteqartarnissaq pillugu allanngortiterinissaq Naalakkersuisuniit suliarisimavarput.

Nammineq inissamik pisisalorneq ajornannginnerulersimavoq. 10/40/50-imik taallugu aningaasaleeriaaseq atorneqarsinnaavoq allalluunniit peqatigalugit piginneqatigiilluni inissialiortitsisoqarsinnaavoq. Najugaqarfinni allani nammineq illussamik illulliornissaq periarfissaavoq. Tamakkununga sinaakktissat piareersarneqareerput taakkulu piviusunngortinneqarnissaat innuttaasut, kommuunit sanaartortartullu isumagisinnaanngorpaat.

Sanaartortitsineq eqqarsaatigissagaanni tassani ilinniartitsineq avaqqunneqarsinnaanngilaq. Sanaartornermik suliaqartut ilinniarluarsimasut amerlanerusut pisariaqartippagut. Sanaartornermillu aallutaqartut Naalakkersuisullu ataatsimeeqatigiittarput sulinermik sungiusarfissat qanoq iliorluni pilersinneqarsinnaanersut misissorniartullugit.

Naalakkersuisuniit takorusupparput mesterit aningaasarsiornikkut nunallu immikkoortortaqarfiini assigiinngitsuni sulisarnermikkut qanimut suleqatigiilissasut. Kommuunit killeqarfii apeqqutaatinnagit suliarisallu assigiinngiiartut iluanni suleqatigiittarnikkut sanaartorneq nukittorsarneqartussaavoq.

Tamanna pingaartuuvoq, tassami sanaartornermik aallutaqartut naleqqussarnissamut periarfissaqassammata. Naalakkersuisut tassuuna aamma peqataassapput sanaartugassat pillugit pitsaannerusumik pilersaarusiortarnikkut. Maanna ilaqutariit peqqinnissarlu pillugit sanaartornissamut pilersaarutit piareerput. Meeqqat atuarfiini pilersaarutit maanna nalilersorneqaqqippat ataatsimiinnermilu maani aningaasaqarnermut inatsisissaq saqqummiunneqalerpat saqqummiunneqartussaapput. Suliat ingerlaqqinnissaannut taamaalilluta pitsaasumik toqqammavissaqarpugut.

Sanaartugassattaaq aamma tulleriissaarivigisariaqarpagut. Suliassat tamaasa suliarinissaannut aningaasassaqaanngilagut. Inatsisartut siorna aalajangiippat meeqqat

atuarfii, ilaqutariit peqqinnissamullu tunngasut salliutinneqartariaqartut. Taamatut salliutitsineq Naalakkersuisut isumaqatigaat, taamaattoq tamanna aamma isumaqarpoq immikkoortuni allani, soorlu sanaartorfigiuminarsaanerme atortulersuutinilu ataqatigiinnermut aaqqissuussinerni nutaanik iliuuseqarnissatsinnut akisssaqaanngikkallarpugut.

Ilaqutariit inuuniarnermikkut atugaat

Naalakkersuisut anguniagaraat ilaqutariit akornanni inuuniarnermikkut pissutsit pitsanngorsaavigineqassasut. Tamanit naluneqanngitsutut pisortaqaarfiit pimoorussamik misissuiffigineqarsimanerat pissutigalugu ilaqutariinnut tunngasunik suliaqartarneq annertuumik tatisimaneqarsimavoq. Maanna inunnik isumaginninnermut pissutsini aningaasartuutit atortakkatta qanoq atorneqartarneri tamakkiisumik ilisimasaqarfigilerpagut ukiunilu aggersuni pingaartitaralugit iliuuseqarfissagut tulleriaariffigaagut atortussagullu ineriartortillugit innuttaasut kommuunillu sullinneqartariaqarnerisa pitsaasumik ingerlanneqartuarnissaat qulakkeerumallugu.

Suliaq tamanna naammassineqarsimalerpoq suliniutillu tigussaasut, tassunga ilanngullugit ingerlatsivissat pisariaqartut nutarternissaannut sanaartornissaannullu immikkoortiterlugit pilersaarusiit siunissamut isigisut aallartinneqarput. Maannalumi ilaqutariit ulluinnarni inuunerat qitiutillugu politikki ataatsimoorussaag pilersinniarlugu sulilluta aallartippugut.

Suliniut siulleg, tassa 2004-mi Ilaqutariit Ukiuat aallartinneqareerpoq. Ilaqutariit inuuniarnermikkut atugaat salliutillugit suliassat makku aallutariniarpagut:

Suliniutit assigiinngiaat ataatsimoorullugit inuutaasut pisariaqartitsisut piffissaq eqqorlugu pisariaqartumik ikiorneqartarnissaat qulakkeerneqartariaqarpoq. Tamanna atuuppoq inuusuttunut, utoqqarnut kikkunnullu inuunerminni sumulluunniit killiffeqaraluartunut, inooqatigiinni siusinaatumik piareersimasussanik pilersitsisoqartariaqarpoq. Siunnersuisarneq ilitsersuisarnerlu salliutillugit pisariaqartitaq naapertorlugu ikiuisinnaaneq suliniutigisariaqarpoq. Qitorninissaq sioqqullugu qitornereernermilu ilaqutariinni periarfissaat pitsanngorsaaviginiarpagut meeqqallu peroriartorneranni periarfissaliussat imminnut ataqatigiissuusariaqarput, meeqqat angajoqqaajusullu qitornat nukangasuuneranniit inuusuttunngornissaasa tungaanut toqqissisimasumik suullu tamat imminnut ataqatigiissuussusiannik misigisimanissaat qulakkeerumallugu.

Ilaqutariit pillugit suliatta iluanni aningaasat atugassarititaasut pitsaanerusumik kinguneqarluarsinnaanerusumillu atuinissaq suliarissavarput. Suliassat piviusunngortinneqassagunik piviusunngorfissaminni tulluunnerpaamik timitalerfissaanni piviusunngortissavagut; tassalu ilaqutariit qanigissaanni. Tamatuma pisariaqartissavaa qitiusumiit kommuuninut siunnersuisarnitsinni ilitersuisarnitsinilu piginnaaneqarluartuullutalu ilinniakkatigut tunuliaqutaqarluartuunissarput.

Inuttaasut pilertortumik sukumiisumillu ikiorneqarnissaat siunnertaarput. Ajornartorsiutit tamaakkerlugit suliarineqassapput. Sullinneqartut qanimut peqatigalugit sulisoqassaaq. Tassuunakkut kommuuninik suleqateqartarneq pingaaruteqarluinnarpoq. Maannamut KANUKOKA-mik kommuuninillu ataasiakkaanik suleqateqarnitta pioreersup nukittorsarneqarnissaa pillugu pitsanngorsaaniassaagut.

Innuttaasunut pisariaqartitsisunut ikiuutissanik aningaasatigullu tapiissutissanik agguasartilluta pingaartuuvoq ilaqutariit inuillu ataasiakkaat inuunerminni atugarisamikkut pisariaqartitaat naapertorlugit pisartagaqartassappata. Tamanna kisiat aqqutigalugu ilaqutariit aningaasatigut atugarisaat inuunermikkullu atugaat nalimmassaaffigisinnaavagut.

Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani innarluutillit pillugit nassuiaammik aggu-aasoqartussaavoq. Nassuiaat taannaa innarluutilinnut politikksamut tunngaviusussaavoq, innarluuteqartup allaanerussuteqarnermigut pisinnaatitaaffeqarnera immikkullu pisariaqartitsisusarnera tamani tamatigut aallaaviussaaq. Annertunerusumik innarluuteqartunuttaaq nammineq pisariaqartitat, kissaatigisat piumasallu aallaavigalugit tamanna atuutissaaq. Naggataatigullu aqqissutissaajumaartussat innarluuteqartut namminneq piumasaannut naapertuutissapput inoqammullu ataq-qinninneq tassani aamma avaqqunneqassanngilaq.

Peqqinneq peqqinnissaqarfillu

Peqqinnissaqarfiup iluani nappaatit innuttaasut inooriaasiannik pissuteqartartut amerliartuinnartut maluginiarsimavagut. Illuatunngaatigullu inuunertusiartorpugut ukioqqortussuserlu naapertorlugu nappaataasartut amerlanerusut nappaatigineqartalerlutik. Naartulersoortarneq, pujortartarneq imigassartornerlu suli ajornartorsiutaapput annertuut. Amerlanerujartuinnartut pualavallalersimapput arlalisuillu sukkortunngorsimallutik uummallunermik taqqatigullu milittoornermik nap-

paateqartarlutik. Iliuuseqartoqanngippallu nalunngilarput nappaatit tamakku nalor-ninaatilillu allat peqqinnissaqarfimmu piffissamilu aggersumi nammakkiisussaasut.

Ukiuni aggersuni inuiaqatigiit peqqissuunissaat anguniarlugu pitsaaliuineq annertu-nerusumik aallutarilerniarparput. Inuiaqatigiit peqqissuunissaat pillugu suliniutissaq ukiuni 2006-imiit 12-imut ingerlanneqartussa qarlinnik anguniagassartaqarpoq, ilaatigut innuttaasut namminneq peqqissuunissaminut akisussaasuunerulernissaat pingaartinneqassalluni. Suliniutissaq tamanna pisortaqaarfinniit aallaaveqaraluarluni kingusinnerusukku innuttaasut akuuffiginerulissavaat illoqarfinni tamani isumasioqatigiinnerit aqqutigalugu.

Piffissami qaninnerusumi Naalakkersuisunut ilaasortap nappaateqartut peqatigiiffii ataatsimeeqatiserisimavai peqatigiiffiit taakku qanoq nukittorsarneqarnerusinnaa-nersut misissorumallugit. Tassungattaq atatillugu imminortarnermut tunngasuni kigutigissaanermullu pitsaaliuinermi sulineq annertusivarput.

Peqqissaanermut aningaasartuutit annertusiartuinnarput. Tamanna pillugu aqqissuunneqarnera ineriartortittuartaqarparput aningaasat tassunga immikkoortinneqarsimasut pitsaanerusumik atorineqarsinnaaqqullugit. Taamaammat ingerlatsinikkut ataavartumik sulisoqarpoq Qallunaat Nunaanniit katsorsaasarnert Nunatsinnut Dronning Ingrid-ip napparsimmavissuanut nuunneqarsinnaanissaannut periarfissanik misissuisunik. Sinerissami peqqissaaviit nutaamik ilusilersorniar-neqarput nakorsanik isumagineqarneq, napparsimasunik paarsineq pitsaaliuinerlu annertusakkamik ilinniagaqarsimasunit isumagineqarsinnaaqqullugu. Napparsi-masunik akikinnerusumik angallassisarnissaq, atortussanik nakorsaatinillu pisisarnermi immikkut isumaqatigiissusiortoqarnissaa, aamma tassaapput maannakkut misissuivigineqartut.

Atorfiit nunaqavissunik inuttalorsorneqarnissaat eqqarsaatigalugu peqqinnissaqar-fiup iluani sapinngisamik amerlanerpaanik ilinniartitsisarnissaq pingaartuuvoq. Ava-taaniit atorfinitsitsisarneq maannamut atuuttoq inuiaqatigiinnut akisoqaaq. Tamakku pissutigalugit ukiuni aggersuni peqqinnissaqarfiup iluani amerlanerpaanik ilinniartit-sisalnissaq pimoorullugu suliniutigineqarpoq. Ingammik ilinniarsimanngitsut, kigu-tigissaanermik suliaqartut paaqqinnittullu tassani eqqarsaatigineqarput. Aamma-taaq kalaallit nakorsat naammasseqqammersut peqqinnissaqarfiup iluani ingerlal-luarlutik periarfissinneqartarnissaat qulakkeerniarlugu sulisoqarpoq. Peqqinnissaqar-

fiup iluani annertuumik ilinniartitsisoqarnissaa pimoorullugu sulissutigineqarmat Naalakkersuisut nuannaarutigegaat.

Nunat tamalaat akornanni suleqataaneq

Naalakkersuisuni namminersornerusumik nunanut allanut politikkeqarnissaq anguniarlugu sulissutiginninnerput annertusivarput. Nunarsuarmiooqatigiinnut peqataanerulernitsinni nunatta iluani suliassagut amma nunarsuarmiooqatitsinnut sunniuteqarsinnaasarput. Namminersorerullutik Oqartussat pillugit inatsit 1979-imeersoq killeqaraluaqisumik nunanut allanut tunngassutilinni politikkeqarneq eqqarsaatigalugu pisinnaatitsivoq. Nunarsuatta sinnerani nunattalumi iluani ineriartorneq pissutigalugu, aaqqissuussaq taanna maanna nalitsinnut naapertuuttutut oqaatigisinnaangilarput. Statsministerip 2002-mi neriorsorpaatigut Nunatta Savalimmiullu nutaamik aaqqissuussivigineqarnissaat sulissutiginiarlugu suliassagut avatitsinnut attuumassutilit pisortatigoortumik ingerlattalerniasagatsigit. Pissutsit piviusut isigissagutsigit qangalili taama ingerlavugut. Inatsisissamut siunnersuutissaq taanna folketingip ukiuani tullinguuttumi saqqummiunneqartussatut pilersaarutigineqarpoq. Inatsit taanna Namminersorneq pillugu Ataatsimoortumik Isumalioqatigiissitat nunanut allanut tunngasuni oqartusnaanikkut kiffaangissuseqalernerunissaq pillugu oqallinneranni qularnanngitsumik aallaaviulluarsinnaassaaq.

Aasaq manna Igalikumi Qallunaat Nunaat USA-lu nutaamik isumaqatigiissuteqarfiginerisigut amerikkarmiut sakkutooqarfiat pillugu suleqatigiinnissaq nalitsinnut tulluunnerusoq nutaajusorlu tunngavissinneqarpoq. Isumaqatigiissutit siullersaat tassaavoq Illersornissaq pillugu Isumaqatigiissutip 1951-imeersup nutarterneqarnera aappaalu tassaalluni aningaasarsiornikkut teknikkikkullu suleqatigiinnissaq pillugu nalunaarut pingajuallu tassaavoq Nunatsinni avatangiisit pillugit suleqatigiinnissamut nalunaarut. Isumaqatigiissutit pingasut taakku tassaapput amerikkarmiut Pituffimmi radareqarfiup nutarterneqarnissaanut qinnuteqaateqarsimanagerannut Kalaallit Qallunaallu Nunaata akuersinissannut piumasaqaataasimasut. Isumaqatigiissutit taakku tigussaasumik suleqatigiinnikkut piviusunngortinniarlugit suliniarneq maanna aallartereerpoq.

EU-p nunanut aalisarnikkut isumaqatigiissuteqarfigisartakkaminut arlalinnut periuserisartakkani allanngortissimavai. Taamaammat aalisarnermut isumaqatigiissutaa-

soq maanna atuuttoq aalisarnissamut pisinnaatitaaffiit nalingisa uppernarsaaserneqarneranik aammalu aningaasanik tapiissutit immikkoortorta qarfirmik aalajangersimasumik ineriartortitsinissamut atortussianik imaqarpoq. Naalakkersuisunilu aalajangersimavarput immikkoortorta qarfik ineriartortitsivigineqarnissaminut piler-saaruserfiususaaq tassaassasooq aalisarnermut tunngassutilinni immikkoortoqarfik.

Naalakkersuisut EU-mut atassuteqarneq pillugu annertusaaniarluni suliniuteqarput, tassa peqatigiinnermik isumaqatigiissutip maannakkut OLT-mut tunngassutilinnik pioreersunik ilaqareersup saniatigut aamma soqutigisaqaqatigiiffiit allat, soorlu ilin-niartitaaneq, suliffeqarneq, aatsitassaqaarneq, takornariaqaarneq kulturilu tassunga ilaassasut. Ukiumi aggersumi sulissutigissavarput nunaqarput EU-mi tunisassior-nermut piomasaaqatinut ilanngunnissaa, EU-mut tunisassivut ajornannginneru-sumik eqqunneqarnissaat angunilarlugu.

Naalakkersuisut maannakkut misissorpaat Nunatta avammut tusarliuttarlugu soqu-tiginarsarneqarnissaanut periusissaaq tamakkiisoq qanoq isikkoqassanersoq. Angu-niagaq tassaavoq tunisassiaatitta *oqaluttuassartaat* paasititsiniutigissagipput pisiassaaq kajumernarnerulerlunilu atuisumut naleqartinneqarnerulerniassamat – tamanna tunisassiat ataasiakkaat akiginnerusumik tunineqartarnissaannik kinguneqassaaq.

Naalakkersuisuniit isumaqarpugut Nunatta avammut attaveqarnera isertuaatsumik suleqatigiikkumassusermillu anersaaqarluni ingerlanneqartoq. Taamatut anersaa-qarluta ingerlatsinerput inuianni taama ikitsigitilluta aningaasarsiornikkullu ineri-ar-tortilluta namminersornissamut anguniagaqarnitsinnut pingaaruteqarluartuusaaq.

Namminersorneq

Naalakkersuisut danskillu naalakkersuisui ataatsimoortumik isumalioqatigiissitanik pilersitsisimapput Nunatta namminersornissaanut aaqqissuussamik nutaamik siun-nersuuteqartussamik. Isumalioqatigiissitap ilaasortassai maanna toqqarneqarsimale-reerput qaammallu una naappat siullermeerlutik ataatsimiittussaapput.

Namminersornermut, Inatsisinik atortitsinermut Aatsitassanullu Naalakkersuisup Inatsisartut maanna ataatsimiinnissaat sioqqutillaarlugu Inatsisartut namminersor-neq pillugu ataatsimiititaliaat Naalakkersuisunit ataatsimeeqatigineqarput nammi-nersornermut sulinerup killiffianik paasissutissiisumik. Tassungattaq iluatsillugu

ataatsimiititaliaq Naalakkersuisup namminersorneq pillugu paasissutissiinermi pilersaarussiaat pillugit oqaloqatigineqarpoq.

Naalakkersuisut Inatsisartut ataatsimiititaliaannut suliaq maanna aallartinneqarsimasoq pillugu ataatsimoortumillu isumalioqatigiissitat suliaat pillugit paasissutissii-sarneq ataavartumik ingerlatissavaat ataatsimiititaliallu kinguneqarluartussamik suleqatiginissaa qilanaaraarput.

Naalakkersuisuttaaq namminersorneq pillugu piareersarnermi suliniutit pisariaqartut pillugit Inatsisartut oqalliseqatiginissaat qilanaaraat. Aammattaaq Naalakkersuisunit neriuppugut innuttaasut sapinngisamik amerlasuut oqallinnermut peqataajumaartut. Namminersornermi piviusuussanngilaq isumalioqatigiissitap ilaasortaasa qinikkallu sammisaq pingaarutilik kisimik oqallisigissappassuk. Taamaammat innuttaasusi tamassi kaammattussavassi namminersorneq pillugu isummasi tusarliuteqqullugit. Namminersorneq pillugu pisorta qarfiup oqallinnerup siammasissuunissaa qulakkeer-niarlugu periarfissat assigiinngitsut piareersarniarpai, taamaattoq uagut tamatta mi-nitaqarata isummatta saqqummiunnissaa pisussaaffigaarput.

Naggasiineq

Naggasiutigalugu periarfissaq manna atorlugu Namminersorerullutik Oqartussat ukiunik 25-inngortorsiullutik nalliuttorsiornerannut atatillugu tunissuterpassuit kusanartut qjassutigerusuppakka. Namminersorerullutik Oqartussani ilaatigut Nunat Avannarliit Kulturikkut Aningaasaateqarfianit kusanartumik tunissutisisimapput, tassa Katuami decembarip qaammataani nunani avannarlerni kulturikkut politikkeqarneq pillugu ataatsimeersuartitsinissamik tunissuteqarsimammata. Ataatsimeersuarneq taanna kulturi pillugu suliassanut pilersaarusiamik pilersitsisussaavoq upernaq Inatsisartunit kulturikkut politikkeqarnermik nassuiaammik toqqammaveqartumik. Kulturimi tassaavoq nukik suliassanut siunitsinniittunut allanut nukissamik tunisisoq.

Aallaqqaataani oqarpunga Kalaallit Nunaata imminut napatinnerulernissaata piareersarnissaa suliassatta annerit ilagigaat. Namminersorerullu toqqammavissaa ningusooq pilersissagipput siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu namminersulivinnissamut aqqutissarigatsigu. Naggasiullugu eqqaasitsissutigilara Namminersorerullutik Oqartussat nalliuttorsiornerminnut atatillugu qulequtaliussimasaat 'Tamatta akuusa' – tamatta akuunitsigut inuiaqatigiit pitsaannerusut akisussaaqataaffi-

gissavagut. Nunatta siunissaa Inatsisartunit Naalakkersuisunillu kisimi pilersinneqarneq ajorpoq. Tamatta peqataasariaqarpugut.

Taamatut oqarlunga tamassi pissanganartumik kinguneqarluartussamillu ataatsimiinnissassinnik kissaappassi.

Qujanaq.